

NaturVest

Bioplast
- hva er det? 4-5

Bevaring gjennom
skjøtsel 6-8

Foto: Hans Jørgen Brun

Ta tak, Hardanger!

TEKST

GABRIEL FLIFLET

Fra min ungdom på syttitallet har jeg et minne fra Hardanger, fra en biltur gjennom røyk og skitt i tungindustriens Odda. Jeg sperret opp øynene. Hadde jeg også sett hva som skjulte seg nede i fjorden, hadde øynene sikkert falt ut. På åttitallet begynte folk forstå at noe måtte gjøres. Naturvernere og aksjonister fikk problemene opp i dagen. De stilte krav, som politikere og næringsliv ble presset til å følge opp. Et møysommelige arbeid for å redde fjord og luft kom i gang. På Måge i Sørfjorden målte naturvernere og forsker Amund Måge innholdet av kadmium og bly i blåskjell. På femten år, fra 1983 til 1998, ble mengden kadmium redusert til en attendedel, og bly til en åttiendedel. Det nyttet!

Det er ikke lenger greit å si «Hiv det på sjøen!» om alt man vil bli kvitt. Men det er jo det som skjer i de åpne oppdrettsanleggene. Fisken drettes opp, men fjorden drites ned. Fra land er det ikke lov å pøse ut menneskers og husdyrs avføring urensset ut i fjorden. Men med oppdrettsfisk er det lov. Også næringens forrester, medisiner og kjemikalier forurensar fjorden. Det er på høy tid at oppdretterne får samme krav som virksomheter på landjorden. Den må bli tilnærmet utslippsfri, med lukkede merder. Naturvernforbundets lokallag i Kvam har jobbet lenge og hardt for å få skikk på oppdrettsnæringen, og ivrer for hårda bud og samordnet styring, en samlet plan for Hardangerfjorden.

Vi er i en alvorlig situasjon. Villaksbestanden i norske elver er halvert siden åtti-tallet. Elleve vassdrag i Hardanger er stengt for laksefiske, og over 100 i Vestland fylke. Tro det eller ei: Villaksen havner sannsynligvis på rødlisten over truede arter innen dette året er omme. Vi kjenner hovedårsaken: Rømt laks fra oppdrettsanlegg og spredning av lakselus. Oppdrettsnæringen skader villaksen, sjørreten, reker og mange andre skapninger i sjøen. Og hvilket liv har landets millioner av oppdrettslaks i sine merder? Mange er syke og svekkede. De har det kjipt, og Mattilsynet hadde grepet inn for lengst om de kunne lage klagelyder og var oppe på tørt land.

Vi, samfunnet, må sette krav til laksekaksene. Skal vi overleve i naturen, må vi leve med naturen, ikke mot. Det gjelder også oppdrettsnæringen. Tungindustrien i Hardanger har gjennomført en krevende opprydding og omstilling. Nå er det oppdrettsindustriens tur. Vi i Naturvernforbundet skal gjøre vårt for at ingen skal få dø i synden - eller i dritten, for den saks skyld.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løsninger som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er over 35 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Fylkessekretær

Synnøve Kvamme

Redaktør

Øyvind Strømmen

Bidragstere

Gabriel Fliflet
Harald Simonsen
Gunvar Mikkelsen
Jeanette Tennebekk
Ingvild Sundal Joys
Mona Maria Løberg

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad
sverre@gmk.as
Tlf : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

3000

Framsida og side 3

Den fjerde Bybanemarsjen, denne gang til støtte for å få Bybanen til Åsane. Foto: Olav Vlam.

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland
Bredsgården 1E
5003 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: 100g Cyclus Offset 100% resirkulert

Se også www.svanemerket.no

INNHold

- 3 Kortnytt
- 4 Bioplast - hva er det?
- 6 Bevaring gjennom skjøtsel
- 12 Bergen må bli grønnere
- 16 Det er mange flink folk rundt om kring
- 17 Kontoret anbefaler

– NO ER DET VANLEGE VEGARS TUR

Mange oppfattar kanskje ikkje Naturvernforbundet og Norges Automobil-Forbund (NAF) som naturlege allierte, men i byrjinga av november gjekk dei to saman om å be regjeringa prioritera meir pengar til vegvedlikehald. – Vedlikehald kjem godt framfor utbygging av nye vegar når folk svarar på kva dei meiner politikanane bør prioritera, slår dei to organisasjonane fast. Les meir på Naturvernforbundet sine nasjonale nettsider: bit.ly/3Cb1cGM

KORTNYTT

Bybanemarsj

4. september 2021 gjekk den fjerde bybanemarsjen av stabelen i Bergen. Denne gongen var marsjen til støtte for arbeidet med å byggja Bybanen frå Åsane til Bergen sentrum. Bybanen er

det viktigaste vedtekne klimatiltaket i Bergen, og har brei politisk støtte. No er det på tide at den vert bygd. Sjå også denne utgåvas framsidebilete!

SJÅ APPELLANE

Du kan sjå videoar frå marsjen på våre kanalar på YouTube og Facebook!

Desse haldt appell: Kjersti Toppe, Sofie Marhaug, Gabriel Fliflet, Sveinung Rotevatn, Sara Bell, Charlotte Spurkeland, Thor Haakon Bakke, Geir Steinar Dale, Ada Amilia Skjensvold, Tor André Ljosland, Arild Hermstad og Reidar Thorstensen.

Alle filmane er teksta på norsk og engelsk.

Link på nettsida vår naturvernforbundet.no/hordaland

Bioplast – hva er det?

Etter hvert har mange emballasjetyper merket «bioplast» dukket opp på markedet, men hva betyr det egentlig? Er det det samme som «nedbrytbar»? Her gjelder det å holde tungen beint i munnen!

TEKST

INGVILD SUNDAL JOYS

Plast er et fantastisk materiale, men havner det på avveie er det veldig problematisk. Plastmolekylene er såkalte polymerer; lange kjeder av hydrogen og karbon som er vanskelig å bryte ned i naturen. I tradisjonell plastproduksjon kommer disse fra olje. De samme molekylene kan imidlertid bygges av andre råstoffer, som treverk, sukker eller annet biologisk materiale. Dette er bio-basert plast og kalles ofte for bioplast.

Grovt sett kan vi dele plasten inn i fire typer. Den konvensjonelle plasten er fossilbasert og ikke biologisk nedbrytbar. I tillegg finnes det modifiserte typer som er fossilbaserte og samtidig biologisk nedbrytbare. Men hva med bioplasten? Når man hører navnet, tenker man kanskje automatisk at plasten er biologisk nedbrytbar, men det er ikke nødvendigvis tilfelle! Også bioplasten

kan være biologisk nedbrytbar eller ikke.

Det finnes også plasttyper som er blandinger av disse fire. I hvilken grad de kan brytes ned biologisk avhenger av de fysiske og kjemiske egenskapene til materialet og hvordan de interagerer med miljøet rundt, ikke av opprinnelsen av råmaterialet (olje, sukker, cellulose osv.). Dermed kan plasttyper laget av for eksempel sukker være like lite nedbrytbar som vanlig fossilbasert plast, selv om utgangsstoffet sukker er et biologisk nedbrytbart materiale.

Nedbryting

Konvensjonell plast brytes ikke ned, den brytes opp mekanisk til mindre og mindre plastbiter, det vi kjenner som mikroplast og nanoplast. Sol, temperatur og andre miljøfaktorer spiller inn på denne prosessen, som biologisk

nedbrytbar plast også gjennomgår.

At noe er biologisk nedbrytbar kan defineres som at det brytes ned til karbondioksid, vann, og biomasse (ofte jord). Dette er det mikroorganismene som tar seg av, ofte etter at den nedbrytbare plasten har blitt til små biter.

Om en biologisk nedbrytbar plastpose brytes ned avhenger av miljøet rundt. Hvis posen er laget for å bli brutt ned i et industrielt komposteringsanlegg vil den ikke nødvendigvis brytes ned som den skal under andre forhold. I verste fall vil den bare brytes opp i mindre og mindre biter og bli liggende som mikroplast som ikke blir brutt ned videre av mikroorganismer. Er plastposen merket som biologisk nedbrytbar i industrielt kompostanlegg, skal den altså ikke i havet, og heller ikke i

hagekomposten. Derfor hjelper det ikke om produktet er merket som biologisk nedbrytbar uten å spesifisere hvor eller hvordan det kan brytes ned.

Hjelp, hvordan skal det sorteres?!

Biologisk nedbrytbar plast kan skape problemer i resirkuleringen av konvensjonell plast, og skal ikke sorteres som plastemballasje. Plast som

er merket som biologisk nedbrytbar må som hovedregel i et industrielt komposteringsanlegg for å bli brutt ned. Derfor skal den de aller fleste steder i Norge sorteres som restavfall da vi i liten grad har industrielle komposteringsanlegg. Biobasert plast (bioplast) kan gjenvinnes som plastemballasje.

Fordeler og ulemper

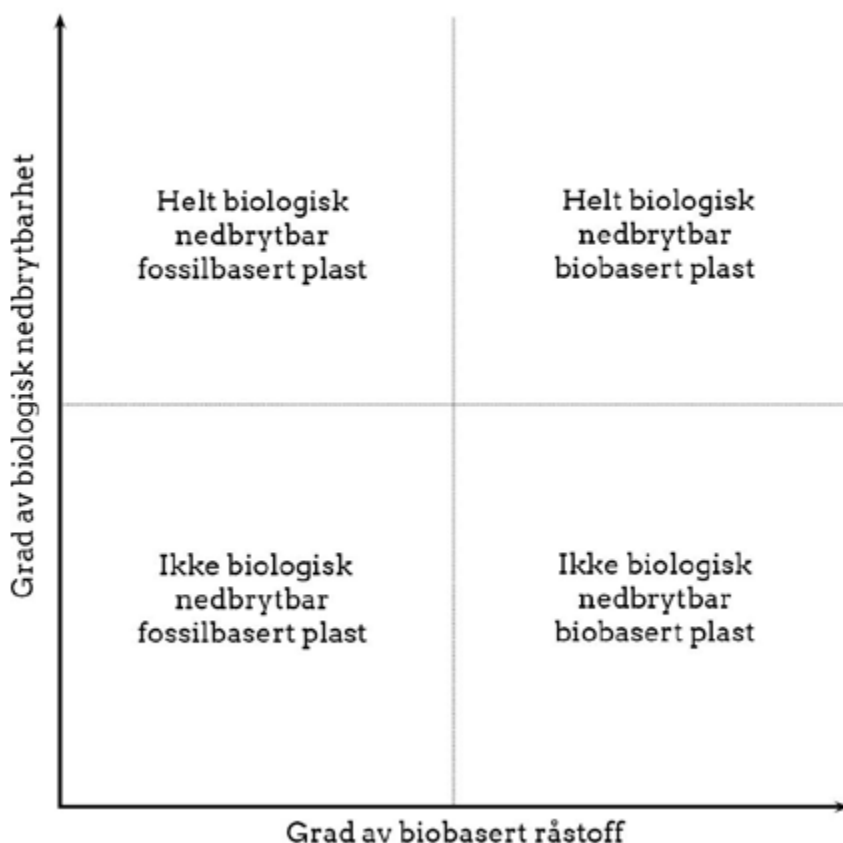
Bioplast og biologisk nedbrytbar plast blir ofte markedsført som miljøvennlige, men mange problemer dukker opp i håndteringen av disse materialene.

Fordelen med bio-basert plast er at man kutter koblingen mellom plastproduksjon og fossil-industrien. Om resirkuleringsgraden blir høy får man fanget karbondioksid fra plantematerialet inn i et sirkulært plastsystem. Ulempen er at materialet ikke løser problemet med plastforurensning i naturen, da denne typen ikke er nedbrytbar.

Den nedbrytbare platen skaper problemer ved at den kun er nedbrytbar under visse betingelser som bestemmes under produksjon. Plast kommer fort på avveie og ender opp i et miljø der det ikke kan brytes ned biologisk. Biologisk råstoff til plastproduksjon vil også kreve vannressurser og landareal.

Disse materialene gir fortsatt en god del utfordringer og er ingen mirakelløsning, men videre forskning og utvikling gir oss forhåpentligvis gode alternativer til konvensjonell plast på områder der plast er nyttig og nødvendig. Ellers er det bare å fortsette å redusere og resirkulere!

Ingvild Sundal Joys er prosjektansvarlig (vikar) i Naturvernforbundet Hordaland. Teksten er en oppsummering fra artikkelen Sadaf Ghorbani skrev om temaet i 2020.

Akvariet | i Bergen

Magi hele året!

Vennskap må pleies! Med årskort kan du komme og besøke vennene dine så ofte du vil og oppleve alle naturens fantastiske variasjoner.

Årskort på Akvariet – gaven som varer et helt år.

akvariet.no

EKTE DYR
EKTE OPPLEVELSER

Bevaring gjennom skjøtsel 2021

Hva skjedde i året som gikk?

TEKST OG FOTO

JEANETTE TENNEBEKK

ILLUSTRASJONER

ADELE JAUNN

I Bevaring gjennom skjøtsel har vi fått gjort svært mye tross at vi ikke fikk like mye midler til prosjektet som vi hadde håpet på. Vi har måttet inngå noen kompromisser, men ved hjelp av alle frivillige som har stått på og hjulpet til

gjennom året har vi likevel klart å få til mange gode tiltak for å ta vare på naturmangfoldet.

Vi håper at arbeidet har sådd noen «frø» slik at enda flere har lyst å bli med i kampen for naturen, insektene, fugler,

blomster og lyng i tiden fremover. Her er et lite utdrag. Og husk; vi har alltid plass til flere, så bli med du også.

Dugnader mot fremmede arter

I år har vi foreløpig hatt to dugnader

ARRANGER DIN EGEN DUGNAD – ELLER BLI DUGNADSLEDER

Naturvernforbundet har et prosjekt som heter «Den store granryddedagen». Her kan man søke om tilskudd til for å få dekket kostnader som mat, utstyr og transport til dugnad. Vi kan hjelpe deg å søke og bidra med å planlegge dugnaden.

Det er også mulighet for å bli dugnadsleder inn i våre prosjekter. Ta kontakt med prosjektansvarlig Jeanette Tennebekk hvis du har spørsmål eller tror dette kan være noe for deg.

jt@naturvernforbundet.no

Lokallagsleder i Nordhordland Jan Nordø, og grunneier Øyvind Eikefet var med på dugnad på Hella.

Her er dugnadsgjengen samlet for en liten kaffepause på Rapeneset.

for å fjerne fremmede treslag i Bevaring gjennom skjøtsel, samt vi har bidratt til mobilisering av frivillige til dugnadene i Langeskogen i Bergen. Langedgårdens venner ved bla Knut Espelid og gårdsbruker Erik Krohn Hansen på Langedgården holder fremdeles koken med å arrangere dugnader for å fjerne Vestamerikansk hemlokk i Langeskogen både vår og høst.

Dugnad på Hella (Radøy)

Naturvernforbundet Nordhordland ved lokallagets nye styremedlem Stine Eikefet og lokallagsleder Jan Nordø tok på seg det meste av arbeidet med gjennomføringen av dugnaden på Hella 20. mars og fylkeslaget støttet med de administrative oppgavene. Det ble ryddet et større utmarksområde, jaktområde

og i kulturbeitelandskap på Hella. Totalt 7 personer stilte med egne motorsager og verneutstyr. Deltakerne om gjorde en kjempeinnsats med å felle sitkagran i spredning fra plantefeltet. Etter dugnaden koste deltakerne seg med pizza, saft og kaffe i et naust i nærheten.

Avisa Nordhordland skrev en sak om dugnaden og denne førte til stort engasjement lokalt. Tilbakemeldingene har vært utelukkende positive, og det er høy interesse for å rydde sitkagran. Saken var blant Avisa Nordhordland sine mest leste nettsaker i mars måned og var også på trykk i avisen.

Dugnad på Rapeneset

6. november arrangerte Naturvernforbundet Hordaland og Nordhordland en restaureringsdugnad

på Rapeneset. Vi var totalt 14 personer på dugnad. Denne gangen konsentrerte vi arbeidet rundt steinalderbosetningene i skaret mellom Hola og Garvika. Vi fikk fjernet en rekke små og store trær ved bruk av motorsag og hånd-/greinsag, og ryddet grener og stokker, klar til brenning i trygg avstand fra sikringssonene til steinalderbosetningene. Det var svært vått under helgens dugnad og vi skal komme tilbake til brenning av skogsavfallet ved et senere tidspunkt. Vi fikk servert en herlig middag på Kilstraumen Brygge etter dugnaden.

Parsellhagen er klar for dyrking!

I år har vi jobbet knallhardt for å gjøre parsellhagen på Storetveitmarken klar for dyrking. Vi har dyrket poteter, mais,

gulrøtter, aspargesbønner og fått satt ned ulike bærbusker.

Vi arrangerte dyrkekurs med bybonden Ida Kleppe både for nybegynnere og for de mer erfarne i mai. Dette var veldig kjekke og lærerike kurs. Tom Danielsen som virkelig har vært en pådriver i prosjektet satte opp humlekasse og insektshotell. Vi fikk faktisk noen leietakere i sistnevnte. Ikke minst må vi nevne våre to dyktige praktikanter fra Insitutt fra biologi ved UIB, Charlotte Solheim og Annichen Prebensen. Til neste år har vi lyst å fokusere enda mer på hagens småkryp og flygende venner. Kanskje vi får til noe

I år har vi dyrket poteter, mais, gulrøtter, aspargesbønner og plantet flere bærbusker.

humlekassebygging og kan lære mer om humlas liv? Følg med. Du er hjertelig velkommen til å dyrke jorda og plantene med oss i parsellen. Vi har fått vår egen FB- gruppe som kalles *Den naturvennlige hagen på Storetveitmarken*.

Blomsterengen på Storetveit er sådd - nå må vi vente tålmodig

Vi må bare sende en stor takk til førskolebarna fra Storetveit barnehage, 2. trinn på Rudolf Steinerskolen og 9. klassinger fra Storetveit skole som har gjort en knallbra innsats for insekter i nærområdet sitt på Storetveit i august. De har fjernet mose, gras og grasrøtter for å plante blomsterengfrø fra Havråtunet gård på Osterøy. Takk også til alle samarbeidspartnere (lærere/ barnepedagoger og gårdsbruker Erik Krohn-Hansen), og ikke minst til våre støttespillere Bergen Kommune og Vestland fylkeskommune. Uten dere hadde vi ikke fått dette til. Etter en kort befarig i september så vi at frøene har begynt å spire. Det blir spennende å se hvordan det vil se ut til neste år og hvilke arter som kommer. Det kan ta noe tid før alle plantene får blomst, så her må vi være tålmodig.

Blomsterengen på Storetveit spirer!

DYRK JORDA PÅ STORETVEIT

Store og små kan være med å dyrke! Bli med i Facebook-gruppen «Den naturvennlige hagen på Storetveitmarken» eller ta kontakt med prosjektansvarlig Jeanette Tennebeek hvis du vil bidra.

jt@naturvernforbundet.no

bir.no | 55 27 77 00 | BIRrenovasjon. Foto: Siv Kristin Hovland, Bergen brannvesen

Unngå brannfare!

Teip polene og oppbevar brukte batterier i et syltetøyglass før du leverer dem til butikk eller en gjenvinningsstasjon.

TAKK for at du rydder
i ditt nærmiljø. Det hjelper!

Foto: Martin Skadal

Bergen må bli grønnere!

Byrådet viser gode takter, men visjonene forplikter.

TEKST

HARALD SIMONSEN OG GUNVAR MIKKELSEN

Miljøbyråd Thor Haakon Bakke har lansert en plan for treplanting i byen, og budsjettsatsing for å sikre natur. I denne satsingen sier miljøbyråden at Bergen må slutte å bygge ned natur. Som gode virkemidler for å få til dette ønsker byrådet å innføre «arealregnskap» for å få en mer detaljert oversikt over omfanget av forskjellige naturtyper, og «arealpositivitet» hvor vi gir mer areal tilbake til naturen enn vi tar fra den.

Bergen som Norges grønneste storby
Naturvernforbundet i Hordaland (NVFH) og Forum for natur og friluftsliv (FNF) støtter fullt ut mål og virkemidler byrådet har satt for denne satsingen. NVFH har laget en visjon for Bergen i 2030: «Gode, grønne Bergen». Her ser vi for oss Bergen som Norges grønneste storby – en by der natur ikke lenger blir ødelagt bit for bit. Tvert imot er byen blitt grønn der den før var grå. I 2030 er

vi for lengst blitt arealpositive. Dette gjør det mulig for plante- og dyrearter å leve videre, og ikke bli utryddet fra byen vår.

Naturvernforbundet opplever ofte at kommunens arealplanlegging kommer i konflikt med å ivareta Bergens grønne lunger og friluftsarealer. Noen saker som har fått mediaoppmerksomhet i år er planene om utbygging av grønt- og naturområder i Steinsviken, Tennebekk, Helgeplassen i Fyllingsdalen og Steinvikkroen i Fana. Det er ikke formålet med disse planforslagene som er problemet, men at utbyggingsforslagene berører høyt skattede grønne lunger for folk i nærmiljøet.

Heldigvis er både utbyggingsplanene i Tennebekk og på Helgeplassen foreløpig stoppet. For Tennebekk er kravet nå varig vern av Kanadaskogen. Folkelig motstand ledet av dyktige aksjonskomitéer

og borettslag klarte å stoppe disse planene. Naturvernforbundet og FNF har aktivt støttet denne motstanden og vil fortsette denne støtten til områdene er varig vernet.

Helgeplassen borettslag i Fyllingsdalen har fått gjennomført en naturfaglig vurdering av nærmaturen i borettslaget, det vil si området Benshaugen. Benshaugen er en unik idyll og et viktig kulturminne, og den naturfaglige vurderingen viser tydelig at området har viktige kvaliteteter – slik som for eksempel gamle eiketrær.

Det var borettslagets ønske om en brei tilnærming som kunne belyse tema som nærmiljø og betydningen nærmaturen har for voksne og barn i området, som var grunnlaget for å bestille en slik rapport. Da i tillegg til å beskrive området ut fra en rent naturfaglig tilnærming. Aksjonskomitéen vil fortsatt slåss for å få fredet arealet som friluftsområde; det vil si å få fjernet arealet fra ytre fortettningsone i kommuneplanens arealdel.

Stort press på grøntarealer

Presset på grønt- og parkarealene har i mange årtier vært stort i Bergen. Grønt- og friluftsområder kan bli byggetomter ved et vedtak i bystyret. Byens grønne

«Uten engasjement fra folk i nærmiljøet, ville det blitt foretatt enda flere inngrep i naturområdene våre.

På forsommeren deltok flere fra naturmangfoldgruppen på omvisning i Tennebekk. Her har vi stoppet ved et kulturminne. På bildet ser vi fra venstre: Arild Helle, aksjonskomitéen: Nei til gravplass og krematorium i Tennebekk, Helene Vacarisas, naturmangfoldgruppen, Birthe-Lisbeth Ludvigsen, styreleder i Kanadaskogens venner, Oddvar Skre, naturmangfoldgruppen, John Kristian Skage, aksjonskomitéen: Nei til gravplass og krematorium i Tennebekk, Helge Sætre, aksjonskomitéen: Nei til gravplass og krematorium i Tennebekk, Knut Espelid, nestleder i Naturvernforbundet i Hordaland og Harald Simonsen, naturmangfoldgruppen.

lunger er viktige for helse, trivsel, lek og mosjon, miljø og luftkvalitet – likevel blir de redusert bit for bit. Uten engasjement fra folk i nærmiljøet, ville det blitt foretatt enda flere inngrep i naturområdene våre.

Naturvernforbundet vil ha en helhetlig plan for hele kommunens grøntområder. Områdene må kartlegges og planlegges for morgendagens behov. Flere grøntområder må anlegges; de eksisterende må ikke reduseres. Tur- og sykkelveier må kartlegges, opparbeides og bindes sammen. Hvorfor ikke etablere grøntråd i hver bydel og på kommunalt nivå?

Et overordnet viktig grep for å

ta vare på naturen i Bergen vil være å rullere kommuneplanens arealdel, og da gå inn for at flest mulig (helst alle!) naturområder som i dag er vist som fremtidige utbyggingsområder, i fremtiden blir vist som det de er i dag: grøntområder og LNF-områder (dvs. avsatt til landbruk, natur og friluftsliv). Så lenge det gjennom kommuneplanen er vedtatt at mer natur kan bygges ned, vil denne praksisen selvsagt fortsette. Det er kommuneplanen som legger føringene for hvor fremtidig utbygging skal skje.

En grønn strategi som innebærer å verne mer natur med et stort mangfold av liv, og evne til å ta opp karbon

og være flomdempende, vil være avgjørende for fremtiden – både for innbyggernes og naturens trivsel. Og først da vil Bergen nå sine mål om å bli den grønneste storbyen i Norge.

Harald Simonsen er leder i naturmangfoldgruppen i Naturvernforbundet i Hordaland. Gunvar Mikkelsen er koordinator i Forum for natur og friluftsliv

BERGEN
KOMMUNE

Takk til alle som rydder i naturen!

Bergen kommune er en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter. Takk til alle som bidrar!

skyss.no

Foto: Fred Lønn

Reis miljøvenleg!

Reis kollektivt og bidra til eit betre miljø. Last ned appen «**Skyss reise**» eller gå inn på **skyss.no** for å planlegge reisa. Spar miljøet – reis kollektivt. God tur!

skyss

MILJØVENNLIG AVFALLSLØSNING FOR BEDRIFTER

I samarbeid med Retura hjelper BIR Bedrift din virksomhet med å sikre sin miljøinnsats.

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfallsløsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning, avfallsløsninger og containerutleie:
55 27 70 50. www.birbedrift.no

Sirkeløkonomi

Utfordringa rundt klima og miljø handlar om korleis vi nyttar naturressursane. Sirkeløkonomi er å ta vare på ressursane ved å halde dei i krinslaupet. Vi sparer energi, og vi sparer naturen.

Du er viktig!

For å lykkast, kan du bidra med:

- å hindre at avfall oppstår
- å bruke om att
- å sortere til gjenvinning

Vil du vite meir, eller har du spørsmål, sjå ihm.no eller ring IHM på tlf. 56 52 99 00.

På naturen si side

GRØNT PUNKT

**VINN OPPTIL
100.000,-**

HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE
ET PROSJEKT

**BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!**

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

energismart

Energismarte valg sparer miljøet og klimaet.

Finn energiltak på energismart.no.

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland Interkommunale Miljøverk IKS | Svartasmoget, N-5419 Fitjar | Telefon: 53 45 78 50 | Telefaks: 53 45 78 60 | E-post: sim@sim.as

www.sim.as

Foto: Andrew M Butler, via Flickr (CC BY-NC 2.0)

Det er mange flinke folk rundt omkring

Vi har jobbet med inkludering før også, men nå skal vi virkelig lykkes.

TEKST

MONA MARIA LØBERG

For noen år siden jobbet vi med et prosjekt vi kalte Naturglede. Her i Hordaland inviterte vi til hyggelige og lærerike turer for personer med minoritetsbakgrunn. Vi snekret fuglekasser, fortalte om kortreiste naturopplevelser, grillt pinnebrød, lærte om sopp og dro på fisketur. Prosjektet ble drevet flere steder i landet. Vi traff så mange hyggelige mennesker! Og store og små fikk gode naturopplevelser gjennom prosjektet.

Vi prøver på ny

I år startet Naturvernforbundet nasjonalt opp et nytt prosjekt med navnet *Naturen som inkluderingsarena*. Vi ble invitert til å bli med, sammen med fylkeslagene i Oslo og Akershus (NOA) og Trøndelag.

Målet var ikke helt ulikt tidligere arbeid med inkludering, men denne gangen startet vi med å dele erfaringer. Vi stilte oss spørsmål som «Hva har

vi gjort før?», «Hva fungerte? Hva fungerte ikke?» og «Hvorfor?». Vi begynte å se på barrierer for å bli med i Naturvernforbundet og hva vi driver med som kan virke ekskluderende.

Vi var enige. Vi må jobbe på en annen måte for å virkelig lykkes. I stedet for å lage egne aktiviteter for inkludering, skal vi heller gjøre aktivitetene våre inkluderende. Inkludering skal ikke være noe vi jobber med ekskludert fra resten av organisasjonen. Vi må få med oss alle og skape forståelse på tvers.

En del ting har vi heldigvis gjort riktig. Som å gjøre aktivitetene våre gratis. Å samarbeide med organisasjoner som når ut til andre grupper. Opplyse om hvordan man kommer seg til stedene vi drar på tur og befaringer. Og arrangere møter i sentrale lokaler som er tilgjengelig for alle.

Teksting og oversetting – en start

Det er mye som kan gjøres, fant vi ut. Og vi startet i en ende: å gjøre tekster og videoer tilgjengelig for flere. Jeg satte i gang med å skaffe frivillige oversettere, og vi var heldige med å få med flere dyktige frivillige. Julian Lee, Jorunn Sørдал og Cetra Hastings er tre som har bidratt mye i år. Julian og Jorunn har oversatt artikler på nettsiden til engelsk, mens Cetra har hatt tirsdag som fast kontordag. På kort tid har hun teksten en mengde videoer til norsk og engelsk.

– Jeg hadde lyst til å hjelpe til å verne naturen, og med min bakgrunn var dette en bra måte å gjøre det på, forteller Cetra om hvorfor hun ville bidra. Cetra er utdannet biokjemiker og drev først med forskning, og har i mange år har jobbet som frilansoversetter innen medisinsk-naturvitenskaplig temaer. Hun er med andre ord en dreven oversetter, men teksting av YouTube-videoer var en

ny erfaring.

– Det har vært veldig gøy å lære noe nytt. Og arbeidet har åpnet øynene for noen av de lokale problemene vi har i Bergensområdet, sier hun.

Hun tror det er særlig viktig å få oversatt videoer til engelsk.

– Det er viktig spesielt med tanke på alle dialektene, som kan gjøre det vanskelig for nyinnflyttede å forstå det som blir sagt. Og selvsagt også for de som har nedsatt hørsel. Og engelsk kan jo forstås av mange innflyttere som holder på å lære norsk.

Naturen og lokalt miljøvern har

betydd mye for Julian Lee siden han var liten, og er glad for muligheten til å engasjere seg på denne måten.

– Ved å oversette artikler til engelsk er jeg med på å gjøre innholdet og kunnskapen tilgjengelig for et bredere publikum, sier han.

Videre arbeid

Det er mye vi kan gjøre fremover. Vi kan tenke nytt om hvem vi samarbeider med – unge og eldre, og nye miljøer vi sjeldent har med å gjøre. Vi kan diskutere hvordan vi kan inkludere flere og gjøre styrene mer mangfoldige. Vi

kan være bevisste på at vi snakker med – og ikke til eller på vegne av. Vi kan informere om hvorvidt stedene vi skal møtes er tilgjengelige for bevegelses- eller hørselshemmede, og hvordan man kommer seg dit.

Og hvorfor skal vi drive med inkludering? Fordi vi taper på å la være. La det rosa neonskiltet som henger i Bergen sentrum, minne oss på nettopp det.

KONTORET ANBEFALER

Tre gode naturbøker

Året 2021 har bydd på en rekke flotte naturbøker. Av disse vil vi trekke frem tre bøker som har utmerket seg og som er verdt å ta et dypdykk i.

STORMLANDET

ADELE JAUNN
KVISTEN FORLAG, 1. UTGAVE 2021

Stormlandet tar oss med inn i naturen på magisk vis gjennom nydelig poesi og flotte fuglemalerier. Maleriene er fra hennes utstilling som har funnet sted på Herdla museum i år. De vakre fuglene i boka er gjengitt ned til de minste detaljer og hyllet med naturdikt. Vil du se de ekte bildene, må du skynde deg til Herdla museum for utstillingen blir tatt ned 12. desember. Stormlandet er årets gavebok.

FRØBOKA

ELLEN J. SVALEHEIM (RED.)
FAGBOKFORLAGET, 1. UTGAVE, 2021

Hvor glad ble ikke vi, når denne boka om frø kom ut. I frøboka får vi innføring og nyttige råd om hvordan man kan lage en blomstereng. Boka tar nøye for seg hvordan man går frem for å samle inn lokale frø for ivareta den lokale genbanken. Hvordan ser blomstene ut når den er visne og frøene er klare? Og ikke minst, hvordan ser frøene ut og hvordan oppbevarer man de? Skal du lage blomstereng i hagen og vil sette deg skikkelig inn i temaet, er dette boka for deg.

VERDEN UNDER VANN

PIA VE DAHLEN
VIGMOSTAD BJØRKE, 1. UTGAVE, 2021

I denne boken tar marinbiolog Pia Ve Dahlen oss med under vann hvor vitenskapelige begreper og systemer forklares på en lettfattelig og morsom måte. Her får man med seg kunnskap om livet under vann fullspekket med artige fun-facts, med en underliggende tanke om at man tar vare på det man er glad i. Vi blir presentert for en hel haug med skapninger å bli glad i, og som kanskje kan inspirere til en tur ned i fjæra for å utforske nærmaturen under vann videre.

Grøne julegåvetips

Litt lei av forbruksfesten, og i stuss på kva du skal gje i julegåve? Her er ei liste med nokre idear til grønare julegåver.

TEKST

ØYVIND STRØMMEN

Nok eit «koronaår» går mot slutten, og det er tid for å tenkja på julegåver igjen. Som vanleg har Naturvest med ei liste tips om korleis du kan gjera jula litt grønare.

Inngå ei julegåvepakt

Iblant er kanskje det å sleppa å leita etter ei julegåve blant dei beste julegåvene ein kan få, iallfall som vaksen. Inngå ei pakt med ein av dei du elles ville kjøpt til, slepp unna å få noko du slett ikkje treng, og få litt meir tid til å pusta ut i førjulstida på kjøpet! Eller kanskje du kan bruka den sparte tida på å baka julekaker saman med nokon du er glad i?

Apropos julekaker

Mat og drikke er kjekke julegåver. Og om julekaker vert for kjedeleg (eller mor allereie har baka sju sortar) har du kanskje laga syltetøy i haust, eller tørka traktantarellar?

Brukt kan også vera bra

Ei undersøking gjort av FINN.no i 2019 synte at heile åtte av ti er positive til å få ei brukt julegåve.

Kanskje finn du noko på Fretex, på FINN eller på ei lokal bruksjappe som er nettopp det ein nevø eller niese ynskjer seg? Brukte leikar, brukte klede, brukte bøker og gamle vinylplater kan iallfall vera vel så velkomne gåver som nye. Og kanskje ynskjer du deg sjølv noko som er å finna på slike stader? Ikkje noko gale med å putta det på ynskelista, om det no er kriminalromanen du aldri fekk lest, eit skjerf eller noko heilt anna!

Gje eit gåvekort eller reparasjon?

Ta gjerne ein titt på reparasjonsgavekortet.no, der du finn symbolske gåvekort du kan skriva ut, ein oversikt over reparatørar og dessutan nyttig lesestoff.

Abonnement

Eit abonnement på eit tidsskrift eller ei avis (gjernar elektronisk) er ei gåve som varer, og kan vera ei kjelde til glede og / eller kunnskap fleire gongar enn berre på julafta.

Gje ei oppleving

Eit soppkurs, eit restaurantbesøk, ein tur på kino, ein tur til ei DNT-hytte? Her er det berre fantasien som set grenser.

Og etter mange månader med pandemi og smitteverntiltak er det jo kjekt å endeleg kunna gjera noko saman med gode vener; kjekkare enn den litt fjollete julegåva du hastehandla 23. desember?

Veldedige organisasjonar

Den som har alt frå før, vil kanskje verta gladast for ei gåve til nokon andre som har meir bruk for henne? Kirkens Nødhjelp, Leger uten Grenser, UNICEF og andre veldedige organisasjonar let deg gje alternative julegåver.

Uansett: Naturvest-redaksjonen ynskjer deg ei god og fredfull jul.

Foto: geralt / Pixabay, under Pixabay-lisens.

UNIK OPPLEVELSE

Medlemstilbud:

3 netter for 2!
Gjelder også gavekort.

Hardanger Fjordtun

Treetop & Fjord Panorama Cabins

Ta kontakt med oss for mer informasjon/booking: sverre@gmk.as,
telefon: 986 13 101/ 55 10 10 97 - hardangerfjordtun.no

Vossabia

NATUREN på HUDEN -
Sjekk suverene og sunne saker rett frå garden!
Familiens haust- og vinterpakke for liten og stor pleier og beskytter gjennom den kalde årstida!
vossabia.no

Gi en
reparasjon
i gave!

Reparasjons**gavekort**et

B-BLAD

retur: Naturvernforbundet Hordaland
co/ Medlemsregisteret
Naturvernforbundet
Mariboesgt. 8, 0103 OSLO

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2022

Oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
Besøk www.naturvernforbundet.no/hordaland for mer informasjon.

DESEMBER

Julemarked

4 OG 5. DESEMBER KL. 13-17 **KAFÉ LYST**
Vi stiller med profesjonelle reparatører på julemarkedet. Få reparert juleantrekket, pensko, veske og eller favorittsmykkene dine før jul. Det blir også salg av Reparasjonsgavekortet

LEKKER KUNSTGRESSBANEN PLAST?

..eller ser den ganske bra ut?
Er det mur rundt banen som hindrer gummigranulat for å havne ut i naturen? Er det sil i sluket?

Meld i fra på plastjakten.no

VÅREN

Feire seiere: Åpne landskap, åpent sinn

FORELØPIG: 29.-30. JANUAR **AUSTRHEIM**
Hyggelige aktiviteter i skjottet og åpen kystlynghei. Rolig tempo og åpent for alle. Felles middag. Temamøte om strategier mot gjengroing på kysten. Musikalsk innslag.

*Vi planlegger også to andre turer på våren hvor vi skal feire flere seiere!
Vi spanderer kake!*

Fiksefest på den store klesbyttedagen

26. MARS **BERGEN, STED ANNONSERES**
Kom og få reparert favorittene dine! Du kan også finne noen fine, brukte klær - i bytte med noen du vil gi bort.

Høringsradaren

Få oversikt over mange av sakene som er på høring, som kan få konsekvenser for natur og friluftsliv.
bit.ly/30re1zQ

Driftes av Forum for natur og friluftsliv (FNF).

Landsmøte 2022

22.-24. APRIL **LILLEHAMMER**

Hele Naturvernforbundet samles. Her bestemmes politikken, prioriteringer og hvem som skal sitte i organisasjonens ledelse. Delegater blir valgt i lokallagene og på fylkesårsmøtene.

HJELP INSEKTENE

Parsell

Vi har en parsell på Storetveitmarken som drives av frivillige. Bli med i Facebook-gruppen «Den naturvennlige hagen på Storetveitmarken».

Blomstereng

Vi har sådd blomstereng på Storetveitmarken, og vi fortsetter med prosjektet i 2022. Følg med!

Skjøtsel

Vi vil fortsette med å fjerne fremmede treslag på Rapeneset og andre gjengroddede områder.

Dugnader vil bli annonsert på Facebook og naturvernforbundet.no/hordaland

Ta kontakt med Jeanette på jt@naturvernforbundet.no om du har lyst til å bli med.

Følg med!

Nyhetsbrev:
<http://eepurl.com/72RMf>

Søk etter *Naturvernforbundet Hordaland* på

- [Facebook](#)
- [YouTube](#)
- [Instagram](#)

Tips til saker sendes til:
naturvest@naturvernforbundet.no